

ПОГЛЕДИ И МИШЉЕЊА

Др Зоран Аврамовић
Миља Вујачић
Институт за педагошка истраживања
Београд

UDK 159.928.23-057.874

UDK 37.025:159.928.23

Прегледни чланак

Примљен: 30. XI 2009.

BIBLID 0553-4569, 55 (2009), 9-10, p. 878-889.

ОДНОС НАСТАВНИКА ПРЕМА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА¹

Резиме

У раду се разматра појам даровитости. Аутори полазе од тезе да се појам даровитости може довести у везу са елитистичком теоријом друштва. Проблем елите и даровитости актуелизован је у модерном друштву, пре свега у тржишној привреди, концепту који полази од предузетничких способности појединца. У другом делу рада појам даровитости разматра се у контексту школе и улога наставника у раду са даровитом децом. Дат је приказ и анализа резултата добијених истраживањем у основним, средњим стручним школама и гимназијама у Србији. Основна истраживачка питања од којих аутори полазе су: како наставници разликују даровите ученике од недаровитих и какав однос наставници имају према даровитој деци. Резултати указују на то да наставници углавном опажају и оцењују даровите ученике кроз таленат за поједине предмете. Наставници и учитељи се више ослањају на природни дар деце него што се баве подстицањем даровитих ученика. Наше истраживање показује да наставници не истичу довољно когнитивне, интелектуалне, уметничке, и социјалне аспекте даровитости ученика.

Кључне речи: даровитост, елита, даровити ученици, наставници, школа

Проблем даровитости може се повезати са елитистичком теоријом друштва. Именица »елита« значи најбољи, најотменији. Са социолошког становишта значајно је питање како се стварају елите и каква је њихова улога у друштву? Најдубљи утицај у овој тематици остварили су италијански социолози Вилфредо Парето (1848–1923) и Гаetano Моска (1858–1941). Они су сматрали да су личне

¹ Напомена: Чланак представља резултат рада на пројекту »Образовање за друштво знања«, број 149001 (2006-2010), чију реализацију финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

особине појединаца од суштинског значаја за конституисање елите, при чему су разликовали »лавове« и »лисице«. Они први су спремни на одлучну и насилну акцију да би успели у некој јавној делатности, а они други користе лукавства и преваре. У каснијој фази развоја теорије елите Парето је истицао и значај институција за настанак, обнову и нестанак елита. Њихово заједничко уверење било је, међутим, да се владавина елита у савременом друштву не може избећи.

Либерална схватања полазе од уверења да се елита ствара на основу способности и знања које појединци и групе покажу у практичном и духовном животу. Тако, узима се као критеријум достигнута квалификација, јавно признавање успеха, политичка вештина. Модерни теоретичари елита сматрају да успех и моћ произлазе из места у систему институција. По мишљењу Рајта Милса, који је анализирао америчко друштво 50-их година, три најважније институције су држава, велике корпорације, војска (Милс, 1998). Елита моћи, сачињена од економске, војне и политичке моћи, влада америчким друштвом. Она управља и масовним медијима који формирају јавно мишљење и свест човека из масе усредсређеног на своју породицу, рад, доколицу и комшилук.

Критичари Парета и Моске тврдили су да они у својим теоријским схватањима поједностављују проблем односа елите и масе, док су критичари Милсове елите власти сматрали да није довољно осветљен проблем доносиоца одлука који је од кључне важности за власт.

Проблем елите, а самим тим и даровитости, актуализован је у модерном друштву, пре свега у тржишној привреди. То је концепт привређивања који полази од предузетничких способности појединаца и иновативних капацитета радне организације.

Идеја предузетништва обухвата пре свега личност и организацију. Од највећег су значаја за појединачни успех, особине предузетне личности: иницијативност, самопоуздање и самоуважавање, знање о пословању и управљању, праћење пословних процеса у својој области, упорност, стрпљивост и дисциплинованост у послу, храброст и преузимање ризика, брзе реакције али са контролом емоција, комуникативност, лична организованост, избегавање стресних ситуација, легалистичко понашање, спремност да се брзо исправе грешке, елегантан изглед и културно понашање. Ова идеја подразумева и препознавање и искоришћавање повољних прилика у чијем је средишту располагање информацијама о могућностима пословног и сваког другог успеха.

Други кључни чинилац стварања елите је иновативна организација. Њене кључне карактеристике су оријентација на стваралаштво и професионалну делатност и понашање, максимална отвореност према даровитости свих запослених, отворена комуникација (садржински односи, а не затвореност и егоизам), интелектуално и радно такмичење, а не борба за моћ, подстиче »социјалну климу« у организацији. Иновативна организација спаја личне и друштвене циљеве.

Елите у модерној организацији друштва нису више случајни производ природе, већ део образовног система. Оне се регрутују у школи и отуда потреба да размотримо однос наставника према даровитим ученицима.

Научна истраживања појма даровитости показују да ова проблематика није само питање образовања, већ и значајно развојно питање друштва. Проблем даровитости је комплексан и тешко сагледив, а истраживачке технике за његово мерење којима располажемо су непоуздане. Појам даровитост није довољно операционализован да би нам помогао у наставном раду и образовању (Максић, 1993). Филозофске тезе о кретивности као »потпуно ирационалној, мистичној способности« (Попер, 1993) нису плод произвољних спекулација.

Кретивност је једно од основних обележја даровитости. Овај појам обухвата скуп интелектуалних, социјалних, емоционалних особина личности и њених активности, постигнућа. »Кретивност се одређује као својство појединца (особине личности), карактеристике понашања или обележја одређених постигнућа и производа« (Максић, 1993: 153-154). Главни извори кретивног постигнућа су интелектуални процеси, знања, интелектуални стил, особине личности, мотивација, окружење. Имплицитна претпоставка оваквог схватања кретивности је у томе да се ово својство личности учи (реакција на стимулусе).

У литератури се, као фактори кретивности, издвајају способности у мишљењу, откривању идеја, разраде, изражавања, оригиналност, флексибилност, флуентност, редифиниција, елаборација. То су, заправо, различити облици способности: (а) способност да се мисли, опажа, осећа другачије (на нов начин) од других, (б) способност еластичног мишљења, прелажење са једног типа мишљења на други, (в) способност поседовања богатства идеја и речи, (г) способност разраде детаља и стварање целине, (д) способност тумачења познатог на нов начин (Карлаварис, Барат и Каменов, 1988).

О даровитости појединаца и друштвених група требало би расправљати на диференциран начин: даровитост је условљена: (1) узрастом, полом, друштвеном средином, културним обрасцима, потребама, (2) облашћу у којој се креативан рад изводи (уметност, природне науке, друштвене науке), (3) ситуацијом и радном активношћу, (4) предиспозицијама личности (учење, стварање, социјалне карактеристике) (Максић, 1993).

По једном другом критеријуму могу се разликовати опште карактеристике даровите личности, даровитост коју појединац испољава у једној области, и специфичне врсте даровитости које се остварују у једној личности.

Дете и даровитост

Даровитост је, да подсетимо, један квалитет личности који повезује особине учења, стваралаштва, мотивације, социјалних интеракција.

Даровитост није појам који је идентичан интелигенцији или, с друге стране, кретивности. Интелигенција се мери тестовима и не може се поистоветити са даровитошћу која је далеко сложније понашање. Кретивност је оригинално налажење решења за неко искуство или мисаони проблем. Даровитост укључује интелигенцију и кретивност, али и нешто више. По мишљењу истраживача да-

ровитости веома је важно да се оцени општа способност и посебне способности даровитог детета и врста мотивације (Ђорђевић, 1995).

Истраживачи овог проблема указали су да постоје две врсте даровите деце. Нека даровита деца показују своје способности у школи. Друга врста даровитости код деце испољава се ван школе – у личном животу или на неким јавним пословима.

Које су особине даровите деце? У истраживањима даровитости указује се на: богатији речник; лако оперисање апстрактним симболима; прихватање дискусије и расправе; смисао за имагинацију; лако откривање сложенијих односа и веза између појава; широка интересовања; јака мотивација за успехом и знањем; пластично решавање сложених проблема; упорност у раду; самосталност у мишљењу (Максић, 1998, Ђорђевић, 1995).

Како препознајемо даровите ученике? Деца показују неке високе *способности* лаког и брзог учења. Она су бистра, изузетна у разумевању и решавању проблема. Наравно, способности су различите: интелектуалне, практичне, социјалне, уметничке, спортске, а то значи да се даровитост везује увек за одређену *област* друштвених активности или посебну професију – математика, језик и књижевност, уметност, друштвене науке.

Када је реч о деци онда би требало приметити да су нека деца изузетно способна, али немотивисана. Код друге деце даровитост се манифестује на раном узрасту, а код других касније, у зрелим годинама. За неку децу су важни социјални и породични услови, а за другу нису. Има деце која показују даровитост за један предмет или групу предмета, док за остале предмете показују недаровитост.

Улоге наставника у раду са даровитим ученицима

У овом раду интересује нас питање односа учитеља и наставника у основној и средњој школи према даровитим ученицима. Поред родитеља, школа, односно учитељи и наставници имају пресудну улогу у препознавању (идентификацији) даровитости, у њиховом усвајању основних знања, изградњи вештина, развоју самопоштовања и вере у себе и своје способности у решавању разних проблема. Дакле, које ученике учитељи и наставници препознају у школи као даровите? Какав је њихов однос према деци коју су препознали као даровите?

Улога наставника у односу на даровиту децу била је предмет бројних истраживања. У чему се огледа њихова улога? (1) Наставници би требало да прилагоде образовне садржаје, методе рада, поступке, средства и стил рада даровитој деци; (2) да препознају потребе даровитих и (3) да развијају даровитост.

Три питања истичу посебан значај њихових улога. Прво се тиче облика рада. Наставник се опредељује или комбинује следеће форме: убрзање (акцелерација); обогаћивање програма – наставних садржаја, додатна настава; груписање: хомогено груписање – посебни разреди и груписање у одељењу, изван одељења у слободним часовима; различите комбинације. Издвајање (програм за даровите), убрзавање (прескакање), обогаћивање, (курсеви изван школе).

Друго питање о којем наставник мора да води посебну бригу односи се на потребе даровитих ученика. Његова улога се одређује тако да схвата и прихвата даровите ученике, да их охрабрује у суочавању са изазовима, да истражују, да расправљају и дискутују о разним проблемима, да им шири интересовања.

Трећа улога наставника се огледа у систему подршке развоју самосвести и самопоштовања, развоју потребе за сазнањем, подршка тежњи за постизањем максималних резултата, поштовање других, одговорност према заједници, максималној мисаоној активизацији ученика.

Успешност остваривања ове улоге у директној је вези са карактеристикама наставника који раде са даровитим ученицима. Оне нису коренито другачије од општих карактеристика наставника које су неопходне у настави као што су интелигенција, упорност, залагање, радозналост, критичност. Али, оне се разликују за степен више од општих професионалних особина наставника. Дакле, наставници који раде са даровитим ученицима требало би да поседују професионалне квалитете: (1) да изузетно добро познају свој предмет; (2) да имају високе квалификације; (3) да имају објављене стручне радове и (4) да успешно управљају дискусијама.

Они би, међутим, требало да се разликују од рутинских наставника и по личним квалитетима. Изузетно су способни, одликују се отвореним, флексибилним умом, самопоуздани су и раде на личном и стручном усавршавању, ентузијастички оријентисани (висока мотивација, посвећеност позиву), таленат за успостављање социјалних односа са децом (стрпљење, осетљивост, смисао за хумор, комуникација). Једноставно, наставник који брине о даровитој деци мора да поседује високу интелигенцију, креативност, широка интересовања, професионалне компетенције.

Циљ овог истраживања је стицање увида у то како наставници схватају даровитост ученика, како разликују даровите ученике од недаровитих и какав однос имају према даровитим ученицима. Желели смо да одговоримо на следећа питања: Како наставници разликују даровите ученике од недаровитих? Какав однос наставници имају према даровитим ученицима?

У истраживању је коришћена анкета са питањима отвореног типа. У првом питању се од групе наставника очекивало да наведу како разликују даровите ученике од недаровитих. У другом питању се од групе наставника очекивало да наведу какав је њихов однос према даровитим ученицима.

У даљем тексту прво ће бити приказани резултати истраживања обављеног у основним, средњих стручним школама и гимназијама, а затим тумачења добијених података.

Приказ резултата из основних школа

Табела 15: *Како разликујете даровите од недаровитих ученика*

Категорије – одговори наставника N=64	Фреквенције	Проценти
Успешније и брже уче и решавају задатке	38	59,37%
Заинтересованији од осталих ученика	29	45,31%
Активнији	23	35,93%
Креативни	14	21,87%
Способност критичког мишљења	13	20,31%
Примењују стечена знања	13	20,31%
Чешће постављају питања	12	18,75%
Самостални	8	12,5%
Траже додатне информације и знања	7	10,93%
Радознали	5	7,81%
Пажљивији	5	7,81%

Табела 16: *Какав је ваш однос према даровитим ученицима?*

Категорије – одговори наставника N=64	Фреквенције	Проценти
Укључује их у додатне активности	21	32,81%
Примењује индивидуализовани приступ	20	31,25%
Стимулише их и мотивише за даљи рад	13	20,31%
Користи похвалу, награду	11	17,18%
Мења очекивања и критеријуме	5	7,81%
Подстиче даровите да помажу осталим ученицима	5	7,81%
Сарађује са родитељима даровитих ученика и стручним сарадницима школе	2	3,12%

Приказ резултата из средњих стручних школа и гимназија

Табела 17: *Како разликујете даровите од недаровитих ученика?*

Категорије – одговори наставника N=21	Фреквенције	Проценти
Успешније и брже уче и решавају задатке	14	66,66%
Заинтересованији од осталих ученика	8	38,09%
Траже додатне информације и знања	7	33,33%
Активнији	6	28,57%
Пажљивији на часу	4	19,04%
Чешће постављају питања	4	19,04%
Самостални	4	19,04%
Примењују стечена знања	4	19,04%

Категорије – одговори наставника N=21	Фреквенције	Проценти
Способност критичког мишљења	3	14,28%
Креативнији, маштовитији	3	14,28%

Табела 18: *Какав је ваш однос према даровитим ученицима?*

Категорије – одговори наставника N=21	Фреквенције	Проценти
Стимулише их и мотивише за даљи рад	5	23,80%
Примењује индивидуализовани приступ	4	19,04%
Мења очекивања и критеријуме	3	14,28%
Подстиче даровите да помажу осталим ученицима	3	14,28%
Користи похвалу, награду	2	9,52%
Разговара са даровитим ученицима	2	9,52%
Упућује их на додатне информације и литературу	2	9,52%

Тумачење резултата

Питање бр. 1 (Како разликујете даровите од недаровитих ученика?) може се разумети и као начин препознавања даровитих ученика?

Одговори учитеља и наставника основних и средњих школа могу се класификовати по следећим критеријумима:

- даровитост је лична способност ученика,
- даровитост се открива кроз наставни процес,
- даровитост је облик социјалне активности.

Одговори учитеља и наставника указују на следеће **личне способности** ученика: радознао, добро се изражава, мотивисан, боље предзнање, заинтересован за нова знања, висока аспирација, истраживачки дух, логички мисли, сналази се у новим сазнајним ситуацијама, креативан, самосталан, критички мисли, амбициозан, упоран. Одговори који су приказани у Табели 15. показују да учитељи и наставници основних школа, као карактеристику даровите деце, на првом месту по учесталости истичу успех у учењу и брзину решавања задатака. Затим следе заинтересованост и активност као опажајни квалитети даровите деце. Креативност и критичко мишљење опажају се на релативно ниском нивоу, а радозналост и самосталност на још нижем. Наставници основних школа наводили су и ове карактеристике даровитих ученика: богат речник, лако схватају правила, добра оријентација у простору, развијен сензибилитет за боје, склоност ка одређеним областима, лако износе своје мишљење, одговори су им садржајнији, имају унутрашњу мотивацију, сналажљиви су, брзо увиђају проблем, способни су да издвоје битно од небитног.

Одговори приказани у Табели 17. показују да и наставници средњих школа на прво место карактеристика даровитих ученика истичу успешно и брзо учење. Са

значајном разликом по учесталости, следе заинтересованост, захтеви за додатним знањем, активност, пажња, самосталност у раду. Способност критичког мишљења и креативност су на последњем месту. Изненађујући је податак да наставници средњих стручних школа и гимназија још мање од основношколских учитеља и наставника запажају креативност ученика као најважнију особину даровите деце.

На основу овакве фреквенције одговора, можемо да закључимо да наставници опажају даровитост више кроз учење (репродукција знања) него кроз креативност као кључни појам даровитости.

Када је реч о **наставном процесу**, даровити се препознају посредством брзог учења, схватања и закључивања. Затим, наводи се систематично излагање, обухватнији одговори, решавање задатака, оригиналан приступ проблему, постижање успеха, повезивање градива из разних предмета.

Социјабилна страна даровитих ученика препознаје се кроз учествовање у дискусијама, расправама, постављању питања, испољавању такмичарског духа.

Способност која се најучесталије појављује у одговорима учитеља и наставника је брзина – брзо уче, закључују и лако решавају задатке.

Шта у овим одговорима недостаје? Нема доживљајне или афективне стране даровитости (два пута се наводи – пажљив). Наставници даровитост препознају као когнитивну способност. А није ли даровито дете и оно које уме да доживи уметничко дело или неку друштвену ситуацију?

Ретко се појављују одговори о вољним особинама као карактеристици даровитости (упоран, амбициозан, добар однос према раду). Из одговора се јасно не може уочити да ли наставници имају свој критеријум за препознавање даровитости. То у питању није тражено али може се препознати.

Да размотримо одговоре на питање бр. 2 (Какав је однос наставника према даровитим ученицима). У литератури је однос наставника према даровитим ученицима испитиван са више аспеката. У овом истраживању, наставници су отвореним одговором указали на три типа наставничког односа: методички, однос према сазнајним потребама даровитих ученика, репертоар развојних техника. На маргини њихових одговора налази се и осврт на унутрашње стање наставника.

Између одговора учитеља и наставника основних и средњих стручних школа и гимназија нема суштинских разлика осим у учесталости појављивања неких врста односа наставника према даровитој деци. Одсуство укључивања у додатне активности на листи одговора средњошколских наставника упадљива је разлика.

Када је реч о *облицима рада* са даровитом децом најучесталији одговори су – давати теже (захтевније) задатке, додатна настава и индивидуални рад, диференцирани задаци. Потом следе – секције, укључивање у пројекте, обогаћивање знања, упућивање на додатну литературу, укључивање у пројекте, ваннаставне активности. Један одговор се односио на рад у хомогеним групама.

У погледу задовољавања *потреба* даровитих ученика на првом месту су похвале и награде даровитих ученика. Потребе ових ученика задовољавају се и укључивањем у дискусију, охрабривањем, јачањем мотивације, подржавањем, поштовањем и уважавањем.

У овом делу одговора мора се указати и на одговоре учитеља и наставника који су доводили у везу даровите и мање даровите или недаровите ученике. Тако, поред прилагођавања наставе способностима сваког ученика, наставници од даровитих ученика очекују да помажу слабијим ученицима.

Подршка *развоју* даровитих није усмерена на издвајање (програм за даровите), убрзавање (прескакање) и обогаћивање програма (курсеви изван школе). Она углавном обухвата репертоар морално-емоционалне подршке – подстицање на још успешнији рад, давање упутстава, помоћ у надоградњи знања, припрема за такмичење, указивање на позитивне примере, сарадња са породицом, упућивање на литературу, извлачење максимума из ученика.

Недостаје питање како наставници виде своје карактеристике у раду са овом категоријом ученика. Неки налази су концентрисани на високе стручне квалификације наставника (Ђорђевић, 1990). То је логична веза између наставника који одлично познаје свој предмет и даровитог ученика. Једнако су важни, међутим, и ставови наставника према даровитости. Тако, могуће је да су неки заинтересовани, други равнодушни и индиферентни, а трећи одбојни.

Одговори наставника у нашем узорку афирмативно су опредељени према даровитости. Тако, у неким одговорима они осећају задовољство, имају стрпљења, толерантни су, вероватно имајући у виду и однос према мање даровитој или недаровитој деци. Њихова очекивања су позитивна, мотивисани су за рад са даровитим ученицима.

Резултате овог истраживања можемо упоредити са резултатима истраживања које је обавила Славица Максић (1998:132), а које показује да наставници у опису даровитих ученика рангирају следеће варијабле – способности (79,3%), постигнуће (60, 9%), учење (39,1%), мотивација (29,9%), креативност (35,6%), особине личности (14, 9%). Указује се још на оне карактеристике које се везују за област даровитости (50,6%) и релативни критеријум поређења (97,7%).

Поступком отворених питања, у нашем испитивању, учитељи и наставници на прво место описивања истичу варијаблу успешно и брзо учење, потом интересовање, активност (мотивација), способност, креативност.

Као што се види разлика је у следећем. Наши испитаници су више истицали успешност учења, као основне карактеристике даровитости, а затим заинтересованост што може да значи и мотивисаност. Способност, која се овде везује за критичко мишљење, је на петом месту код учитеља и наставника основне школе, а у средњим школама на деветом месту. Постигнуће се не помиње јер се ваљда подразумева.

Како објаснити разлику о којој је реч? Она проистиче или из неуједначених методских поступака или из разлога што учитељи више верују да је даровитост производ рада него генетских фактора (природни дар).

Предност упитника са питањима отвореног типа је у томе што обезбеђује одговор из искуства, односно из практичног знања наставника. У том одговору долази до изражаја наставникова пракса, а у упитнику са унапред понуђеним одговорима испољава се више његова формална, школска квалификација.

Овакав закључак потврђују одговори родитеља ученика и наставника о пореклу даровитости. Док су ученици и родитељи дали предност урођености, наставници су једнако ценили варијабле урођености, учења и интеракционизма (Максић, 1998:135).

Закључак. Наставници углавном опажају и оцењују даровите ученика кроз таленат за поједине предмете (најчешће предмет који они предају). Даровитост се препознаје као когнитивна способност ученика (лако и брзо учење). Не опажа се култура (уметност) као даровитост, као ни моторичка (спорт, практичан рад), вољно-морална (алтруизам-егоизам) и социјабилна даровитост (успостављање контаката, лидерство). Вешта и лака употреба језика (вербална способност) ретко се појављује у одговорима наставника. У одговорима наставника није издвојена даровитост за оно што Вилхелм Дилтај (1980) подразумева под категоријама живота (живот, доживљај, значење, вредности). Проблем даровитог ученика за вредности је нешто што истраживања не могу да региструју. Наставници и учитељи се више ослањају на природни дар деце него што се баве »производњом« даровитих.

Наше истраживање показује да наставници не разликују довољно когнитивне, интелектуалне, уметничке и социјалне даровитости ученика.

Одговори су добијени без унапред понуђених одговора. Значај одговора на ово питање огледа се у томе што из њих проговара искуство, а не нормативна упутства. А искуство у учионици је изузетно значајно. Откривамо праксу, а не програмирани одговор.

Литература

- Дилтај, В. (1980): *Изградња духовног света у историјским наукама*. Београд: БИГЗ.
- Ђорђевић, Б. (1995): *Даровити ученици и (не)успех*. Београд: Заједница учитељских факултета.
- Ђорђевић, Ј. (1990). *Интелектуално васпитање и савремена школа*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Карлаварис, Б., А. Барат и Е. Каменов (1988): *Развој креативности у функцији еманципације личности путем ликовног васпитања*. Београд: Просвета.
- Максић, С. (1993): *Како препознати даровитог ученика*. Београд: Институт за педагошка истраживања.
- Максић, С. (1998): *Даровито дете у школи*. Београд: Институт за педагошка истраживања.
- Милс, Р. (1998): *Елита власти*. Београд: Плато.
- Моска, Г. (1969): О владајућој класи, у Т. Парсонс, Е. Шилс, К. Негел, Џ. Питс, *Теорије о друштву: основи савремене социолошке теорије*. Београд: „Вук Караџић”.
- Попер, К. (1994): *Отворено друштво и његови непријатељи*. Београд: БИГЗ.

Zoran Avramović, Ph. D., Milja Vujačić, Belgrade

TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS GIFTED STUDENTS

Summary

The article deals with the notion of giftedness. The authors proceed from an assumption that the notion of giftedness could be related to elite social theory. The relationship between the elite and giftedness has become current in modern society, primarily in market economy, as a concept that develops from individual entrepreneurial abilities. In the second part of the article, the notion of giftedness is discussed in the context of school and teachers' role in teaching gifted children. The article presents and analysis the research results obtained in several primary schools, secondary vocational schools and grammar schools in Serbia. The basic research questions are the following: how teachers differentiate between gifted and inept students, and what sort of attitudes exists towards gifted ones. The results show that teachers mainly recognize and evaluate gifted students through their aptitude for certain school subjects. The teachers mainly rely on children's natural gift and fail to stimulate them. Our research shows that teachers fail to emphasize cognitive, intellectual, artistic and social aspects of gifted students.

Key words: giftedness, elite, gifted students, teachers, school

Д-р Зоран Аврамович, Миля Вуячич, Белград

ОТНОШЕНИЕ УЧИТЕЛЕЙ К ОДАРЁННЫМ УЧЕНИКАМ

Резюме

В настоящей работе авторы рассматривают понятие одарённости. Авторы исходят из предположения, тезиса, что понятие одарённости можно привести в связь с элитарной теорией общества. Проблема элиты и одарённости стала актуальной в современном обществе, прежде всего в рыночном хозяйстве, концепте исходящем из предпринимательских способностей индивида. Во второй части работы понятие одарённости авторы рассматривают в контексте школы и роли учителя в работе с одарёнными детьми. Они дают обзор и анализ результатов полученных в исследовании в начальных и средних специальных школах и в гимназиях в Сербии. Основные исследовательские вопросы из которых исходят авторы следующие: каким образом учителя отличают одарённых учеников от неодарённых и какое их отношение к одарённым детям. Результаты указывают на то, что учителя главным образом замечают и оценивают одарённых учеников

через их талант к определённым предметам. Преподаватели и учителя больше опираются на природную одарённость детей, чем сами побуждают их. Наше исследование указывает на то, что преподаватели и учителя не подчёркивают достаточно когнитивные, интеллектуальные, искусственные и социальные аспекты одарённости учеников.

Опорные слова: одарённость, элита, одарённые ученики, учителя, школа